

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นเมืองสีเขียวต่อ ความคิดเห็นของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้มีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สามารถรวบรวมได้ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดด้านเมืองสีเขียว
- 2.2 แนวคิดด้านความคิดเห็น
- 2.3 แนวคิดด้านการพัฒนาชุมชนเมือง
- 2.4 แนวคิดการวิเคราะห์และประเมินนโยบาย
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา

2.1 แนวคิดด้านเมืองสีเขียว

แนวคิดในเรื่องของเมืองสีเขียวตามแนวคิดของ Ben Hect (2009) ได้เสนอการจัดการเมืองสีเขียวโดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

2.1.1 อาคารสีเขียว (Green Building) ปัจจุบันการใช้พลังงานภายในอาคารมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 45 ของการผลิตไฟฟ้าทั้งหมด ทั้งนี้การใช้พลังงานในอาคารแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) พลังงานที่ใช้ในการผลิตวัสดุและการก่อสร้างอาคาร 2) พลังงานที่ใช้ในการดำเนินการใช้อาคาร และ 3) พลังงานที่ใช้ในการนำอาคารกลับมาใช้ใหม่ หรือใช้ในการรื้อถอนทำลายอาคารบ้านเรือน ซึ่งพลังงานที่ใช้ส่วนใหญ่จะใช้สำหรับการดำเนินการในอาคาร โดยใช้พลังงานจากไฟฟ้าเป็นหลัก คือ ไฟที่ใช้สำหรับระบบแสงสว่างและไฟฟ้าหรือพลังงานที่ใช้สำหรับอุปกรณ์อื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากพลังงานไฟฟ้าที่ผลิตส่วนใหญ่มาจากถ่านหิน ซึ่งสามารถก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา เพราะเป็นตัวการสำคัญที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ทั้งนี้ขบวนการผลิตไฟฟ้า 1 กิโลวัตต์ จะปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศ 1 ตัน และเมื่อมีการเปรียบเทียบ แลละเมื่อมีการเปรียบเทียบการผลิตไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าภายในประเทศไทยใน 1 ชั่วโมง จะมีการปล่อยก๊าซ

คาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศมากถึง 20,000 ตัน ดังนั้น หากทุกคนร่วมมือกันและช่วยกันประหยัดค่าใช้จ่ายเรื่องค่าไฟฟ้าแล้วยังช่วยลดปัญหาโลกร้อนได้อีกด้วย

เมื่อตระหนักว่าการใช้พลังงานในอาคารได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สถาปนิกและผู้เกี่ยวข้องจึงมีความต้องการออกแบบอาคารให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ทำให้เกิด Green Building อาคารสีเขียวเพื่อสภาวะแวดล้อมการประหยัดพลังงาน จนมีการจัดกลุ่ม World Green Building Council ซึ่งมีสมาชิกมากกว่า 50 ประเทศทั่วโลก และได้ให้คำนิยามของ Green Building ว่าเป็นอาคารที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ประหยัดพลังงาน ใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ตัวอาคารใช้ประโยชน์จากสภาวะแวดล้อมมากที่สุด (ธนิต จินดาวงษ์, 2546)

ดังนั้นอาคารสีเขียว คือ อาคารที่ออกแบบ ก่อสร้าง และใช้งานอาคารที่คำนึงให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อย ใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้คุ้มค่าที่สุด การออกแบบที่เหมาะสมสำหรับสภาพภูมิอากาศในท้องถิ่น การออกแบบเพื่อการระบายอากาศที่ดี การปรับทิศทางของด้านหน้าอาคารให้ตรงกับทิศทางลม มีฉนวนกันความร้อนค่าสูง การใช้พื้นที่โล่งในการก่อสร้างโดยไม่ต้องตัดต้นไม้ และไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสภาวะแวดล้อม ได้แก่ ไม่ปล่อยน้ำเสีย ไม่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ลดสภาวะโลกร้อน ลดการใช้พลังงาน ในอาคารลงให้มากที่สุด เพราะพลังงานในอาคารนั้นเป็นการนำมาจากเหมืองแร่ น้ำมัน น้ำ ทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ หรือ แม้กระทั่งปรมาณู และพลังงานที่ใช้ในอาคารหรือครัวเรือนนั้นมีปริมาณการใช้พลังงานมาก เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้พลังงาน เพื่อการอุตสาหกรรมและการขนส่ง พลังงานในอาคารส่วนใหญ่เป็นการใช้ค่าไฟฟ้า โดยการใช้ไฟฟ้าแบ่ง เป็น 3 ส่วน คือ ค่าไฟฟ้าสำหรับค่าเครื่องปรับอากาศ ซึ่งจะมีสัดส่วนประมาณ 60 % ของค่าไฟฟ้าทั้งหมดค่าไฟฟ้าเพื่อแสงสว่าง 20 % และ ค่าไฟฟ้า อื่นๆ อีก 20 % เช่น เตาไรด ไมโครเวฟ ตู้เย็นประหยัดพลังงาน มีคุณภาพอากาศภายในอาคารที่ดี ประหยัดการใช้น้ำใช้วัสดุก่อสร้างที่สามารถนำกลับ มาใช้ใหม่ได้ และมีผลกระทบต่อชุมชนรอบข้างน้อย โดยคำนึงถึงการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการประหยัดพลังงานเป็นหลัก ซึ่งเริ่มตั้งแต่กระบวนการออกแบบ การก่อสร้าง การเลือกใช้วัสดุที่ได้จากการรีไซเคิล ตลอดจนการดูแลรักษาและบริหารจัดการระบบ ให้มีการใช้พลังงานน้อยที่สุดโดยเฉพาะการบริโภคพลังงานไฟฟ้าภายในอาคาร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการใช้พลังงานอย่างสูงสุด และ ขณะเดียวกันการออกแบบก่อสร้างตามแนวคิดของการเป็นอาคารสีเขียวนั้นก็จะต้องเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วย

นายวิจารณ์ ตันติธรรม (ออนไลน์) วิศวกรโยธาชำนาญพิเศษ กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย กล่าวว่า “ปัจจุบันการใช้พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติในกลุ่มธุรกิจสำคัญ

3 ด้าน คือ ด้านการขนส่ง ด้านอาหาร และด้านการก่อสร้าง ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่า 70-80 % ทำให้ทรัพยากรในประเทศไทยเสื่อมโทรมลง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ทุกคนในประเทศต้องช่วยกันรักษาพัฒนาให้มี การใช้ทรัพยากรของประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งโครงการอาคารเขียวเป็นแนวทางหนึ่งที่มีผลดีเป็นอย่างมากในการช่วยแก้ไข ปัญหานี้ โครงการอาคารเขียวอาจเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนส่วนมาก และบางครั้งมีการเข้าใจผิดคิดว่าอาคารเขียวคืออาคารประเภทอาคารอัจฉริยะที่ มีค่าใช้จ่ายสูงไม่เหมาะกับประเทศที่กำลังพัฒนามีทุนน้อยเช่นประเทศไทย แต่จริงๆแล้ว โครงการอาคารสีเขียวคือโครงการที่มีประโยชน์และคุ้มค่าในระยะยาว ซึ่งหน่วยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดควรจะต้องจับมือกันพัฒนาโครงการอาคารเขียวเริ่ม ตั้งแต่ผลิตและจัดหาวัสดุอุปกรณ์อาคาร การออกแบบ ก่อสร้าง ใช้งาน ดูแลบำรุงรักษา ไปจนถึงการรื้อทำลาย เพื่อก่อให้เกิดโครงการอาคารเขียวอย่างถูกต้องและยั่งยืน"

2.1.2 งานสีเขียว (Green Job) คือ งานทุกอย่างที่ผู้ประกอบงานนั้น ตระหนักในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การประหยัดพลังงาน ทั้งในเรื่องของพลังงานไฟฟ้า เชื้อเพลิง น้ำ เพราะงานแต่ละอย่างจะส่งผลเป็นทอดๆ ได้แก่ นักออกแบบบ้าน ต้องตระหนักในเรื่องของพลังงานว่าจะต้องออกแบบเช่นไร ถึงจะประหยัดพลังงานทั้งพลังงานไฟฟ้า และพลังงานน้ำ พนักงานเติมน้ำมัน ต้องเติมน้ำมันอย่างไร ไม่ให้เป็นการสิ้นเปลือง พนักงานขับรถต้องขับซื้ออย่างไรให้ประหยัด เชื้อเพลิง นักออกแบบรถยนต์ รถจักรยานยนต์ออกแบบอย่างไรไม่ให้เครื่องยนต์ใช้เชื้อเพลิงสิ้นเปลือง หรือออกแบบโดยการใช้พลังงานงานอื่นทดแทนการใช้พลังงานเชื้อเพลิงอย่างน้ำมัน ทักษะของคนทำงานทุกอาชีพ สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้

2.1.3 การขนส่งสีเขียว (Green Transportation)

ปัญหาเรื่องโลกร้อนเป็นปัญหาสำคัญของคนทุกชาติทุกศาสนา ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงและแก้ไขได้โดยลำพัง อันจะเห็นได้ว่าภาวะอากาศของ โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากอย่างรวดเร็วทั้งในด้านอุณหภูมิ รวมทั้งความผันผวนด้านลมฟ้าอากาศ เช่น ภาวะแห้งแล้ง น้ำท่วมฉับพลัน แผ่นดินไหว และสึนามิ รวมถึงโรคภัยไข้เจ็บที่ได้มีพัฒนาและรุนแรงขึ้น เช่น โรคไข้หวัด 2009 ที่กำลังระบาดอยู่ก็อาจกล่าวได้ว่าอาจเป็นผลต่อเนื่องจากสภาวะอากาศและโลกที่เปลี่ยนไป

สาเหตุหลักของปรากฏการณ์เรือนกระจกและภาวะโลกร้อนเป็นการกระทำของมนุษย์ ผู้ปล่อยก๊าซ CO₂ และ GHG จำนวนมากไปทำลาย ชั้นบรรยากาศโลก โดยแหล่งกำเนิดปล่อยก๊าซ CO₂ มาจากภาคอุตสาหกรรมและภาคการขนส่ง ซึ่งทั้งสองเป็นตัวแปรสำคัญ ต่อการพัฒนาทางการค้าขายและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงต้องมีการชั่งน้ำหนักระหว่างความเจริญทางเศรษฐกิจ

และการทำร้ายตัวเองจากการปล่อยก๊าซ CO₂ โดยทางเลือกที่เหมาะสมคือ “การขนส่งสีเขียว” หรือ “การขนส่งแบบยั่งยืน” (หนังสือพิมพ์สยามธุรกิจ, อ้างแล้ว)

การขนส่งสีเขียว คือ การขนส่งรวมถึงทุกวิธีในการนำผู้คนและสินค้าเดินทางเคลื่อนที่ไปทั่วโลก การขนส่งสมัยใหม่ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคน แต่การเคลื่อนที่มีค่าใช้จ่ายเรื่องสิ่งแวดล้อมมหาศาล รูปแบบการขนส่งส่วนใหญ่ใช้เชื้อเพลิงที่ผลิตจากปิโตรเลียมหรือน้ำมัน ซึ่งเป็นทรัพยากรชนิดหนึ่งที่มีอยู่จำกัด และถูกใช้จนหมดไปในที่สุด การเผาไหม้เชื้อเพลิงที่ผลิตจากปิโตรเลียมเป็นสาเหตุหลักอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะมลพิษการเผาไหม้ปิโตรเลียมยังปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ การมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เกิดขึ้นในบรรยากาศเป็นสาเหตุของการเกิดภาวะโลกร้อน การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องจากการขนส่ง มีความสำคัญยิ่งต่อการปกป้องรักษาโลก รถยนต์เป็นแหล่งกำเนิดภาวะมลพิษหลักแหล่งหนึ่ง รถยนต์ส่วนใหญ่ใช้น้ำมันเบนซินซึ่งทำจากปิโตรเลียม การเผาไหม้น้ำมันเบนซินจะปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์รวมทั้งสารมลพิษอื่นๆ ออกมา ไอเสียจากรถยนต์เป็นสาเหตุหลักการเกิดภาวะโลกร้อน และส่วนสารอื่นๆ ได้แก่ คาร์บอนมอนอกไซด์ ก๊าซไฮโดรคาร์บอน ไนโตรเจนออกไซด์ สารวิโอซี (สารประกอบอินทรีย์ระเหยง่าย) และฝุ่นละออง สารเหล่านี้เมื่อรวมตัวกันจะกลายเป็นฝนกรด ทำลายแหล่งน้ำ ป่าไม้ และสิ่งก่อสร้างที่เป็นหิน จักรยานยนต์ ใช้สำหรับการขนส่งส่วนบุคคลในหลายส่วนของโลก

ในมหานครบางแห่ง จักรยานยนต์เป็นผู้ก่อมลพิษมากกว่ารถยนต์ ได้แก่ เมืองเซาเปาโล ประเทศบราซิล หนึ่งในอิมมหานครที่ใหญ่ที่สุดของโลก รถยนต์ 5 ล้านคัน และจักรยานยนต์ 1 ล้านคัน แย่งพื้นที่ถนนในเมือง ในเมืองเดลี ประเทศอินเดีย อิมมหานครอีกแห่งหนึ่ง มีจักรยานยนต์ประมาณ 3 ล้านคันต่อรถยนต์ 1 ล้านคัน ในเมืองคาโน ประเทศไนจีเรีย เมืองที่มีประชากรประมาณ 3 ล้านคน มีจักรยานยนต์ 2 ล้านคันอยู่บนถนนในช่วงโมงเร่งรอบวัน ไอเสียออกมาและสร้างหมอกควัน เป็นที่ชัดเจนว่า จักรยานยนต์ยังเป็นการขนส่งส่วนบุคคลที่สำคัญต่อไป จักรยานต์มีขนาดเล็กกว่าน้ำหนักเบากว่า และราคาถูกกว่ารถยนต์ สำหรับผู้คนจำนวนมากในโลก จักรยานยนต์เป็นทางเลือกเดียวสำหรับการขนส่งส่วนบุคคลติดเครื่องยนต์ ที่สามารถเป็นเจ้าของได้ คนทุกคนสามารถช่วยลดภาวะมลพิษได้ตามแต่จะเลือก การใช้ขนส่งสาธารณะสามารถช่วยลดรอยเท้าคาร์บอน ปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเกิดขึ้นจากกิจกรรมต่างๆ ของคน การขับรถในเวลาจำเป็นการขนส่งขนาดใหญ่ ที่เอื้อต่อคนทุกชนชั้นและอาชีพ เพื่อลดการใช้พาหนะส่วนตัวและเพื่อลดการผลิตเชื้อเพลิง ได้แก่ น้ำมัน เพราะเชื้อเพลิงน้ำมันนั้นไม่เพียงก่อปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงปัญหาทางเศรษฐกิจ ที่ผู้ใช้พาหนะอย่างรถยนต์ และรถจักรยานยนต์ ต้องใช้จ่ายไปกับค่าน้ำมัน

กล่าวได้ว่า การขนส่งสีเขียว คือ ระบบขนส่งที่รองรับการขนส่งของสินค้า การเดินทางของผู้คน ที่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดกับสิ่งแวดล้อม ทั้งสภาพแวดล้อมทางอากาศ น้ำ เสียง หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change) ที่ยังคงหรือสนับสนุนเป้าประสงค์ของการขนส่งเพื่อเศรษฐกิจและสังคม วิชาชีพวิศวกรรมเป็นผู้พัฒนาให้เกิดการขนส่งสีเขียว ไม่เพียงแต่การพัฒนาระบบกายภาพเท่านั้น แต่รวมการวางแผนและการจัดการให้เกิดการใช้งานให้เกิดความยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมควบคู่กัน

2.1.4 การจัดการขยะ (Waste management) ขยะเป็นปัญหาสำคัญของชุมชนและสังคม โดยปริมาณขยะจะเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของประชากร และเศรษฐกิจ ถ้ามีการจัดการที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกหลักสุขาภิบาลก็จะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนและปัญหาสังคมอื่นๆ แนวคิดการจัดการขยะที่น่าสนใจ ได้แก่

1) แนวคิดขยะเหลือศูนย์ (zero waste management) เป็นแนวคิดที่ยึดหลักการที่ว่า “ขยะมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้” มีจุดประสงค์ คือ “การทำให้ขยะเหลือน้อยที่สุดและกำจัดที่เหลือด้วยเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ” มีหลักการสำคัญ คือ การใช้วัสดุการผลิตที่สามารถนำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ให้มากที่สุด ลดปริมาณของเสียที่จะทิ้งให้เหลือน้อยที่สุด บริโภคให้พอดีและบริโภคสินค้าที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้ ผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผลิตสินค้าใหม่ที่ผสมผสานการนำวัสดุกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ รมรงค์การใช้สินค้าที่ผลิตจากวัสดุเหลือใช้ พัฒนาการนำขยะกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ เก็บภาษีรวมในราคาสินค้าที่คิดจากต้นทุนทรัพยากรการผลิต ช่วยยกระดับเป้าหมายทางเศรษฐกิจของชุมชน และสร้างงานใหม่ๆ ให้กับชุมชน

2) การลดบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้ว เป็นแนวทางการนำบรรจุภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่เพื่อลดปริมาณขยะโดยการกำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปริมาณขยะ โดยการนำบรรจุภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่ และการจัดการขยะ

3) การใช้นโยบายภาษีสิ่งแวดล้อมที่เก็บภายใต้หลักการผู้ก่อมลพิษโดยตรง (Environmental Tax Based on Polluter-Pays Principle--PPP) ปรีณภา จิตราภรณ์ (2547) กล่าวว่า หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายเกิดขึ้นครั้งแรกโดยการเสนอแนะขององค์การเพื่อการพัฒนาและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (The Organization for Economic Cooperation and Development-OECD) ซึ่งได้นำแนวความคิดด้านเศรษฐศาสตร์เข้ามาช่วยในการจัดการกับสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการเสริมมาตรการบังคับและควบคุมทางกฎหมายที่มีอยู่แล้ว โดยได้เสนอต่อกลุ่มประเทศสมาชิกสรุปได้ว่า มลพิษที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมใดๆ ของมนุษย์ถือว่าการระบายของเสียออกสู่

สังคมด้วย ซึ่งผู้ก่อมลพิษนั้นควรต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการป้องกัน ควบคุมและบำบัดมลพิษ

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2538) กล่าวว่า หลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่าย เป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในต้นทศวรรษที่ 1970 และเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดข้อหนึ่งในการวางนโยบายสิ่งแวดล้อมสมัยใหม่ เมื่อมีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม (มาตรฐานสำหรับการปล่อยของเสีย สารพิษ ออกสู่สิ่งแวดล้อมหรือมาตรฐานสำหรับสินค้า) ผู้ที่สร้างมลภาวะต้องปรับปรุงสิ่งต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานดังกล่าว ซึ่งต้องมีการใช้จ่ายเงินหนึ่ง เรียกว่าเป็นการจ่ายต้นทุนเพื่อควบคุมหรือป้องกันมลภาวะ

หลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่าย เป็นหลักการที่ต้องการแก้ไขสถานการณ์นี้ โดยให้ผู้สร้างมลภาวะนำเอาต้นทุนการใช้ทรัพยากรหรือความเสี่ยงของทรัพยากรเข้ามาคิดในระบบต้นทุน-กำไรของบริษัทด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมจะถูกผนวกเข้ามาอยู่ในสัญญาการค้า

ในเชิงทฤษฎี ผู้ก่อมลภาวะควรจะเป็นผู้จ่ายค่าเสียหายอันเกิดขึ้นจากการกระทำ (ระบบการผลิต) ของเขาด้วย วิธีการนี้จะกระตุ้นให้ผู้ก่อมลภาวะมีความระมัดระวังไม่ให้ปฏิบัติการอันก่อเกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน หรืออย่างน้อยต้องใช้ความพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้มีความเสียหายน้อยที่สุด ในภาคปฏิบัติหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่ายประสบความสำเร็จพอสมควร ในการลดมลภาวะประเภทที่เราารู้แหล่งกำเนิดอย่างชัดเจน (point-source pollution) เช่น ควันพิษ น้ำเสียจากโรงงาน หรือมลภาวะจากเครื่องยนต์

สำหรับประเทศไทยได้นำหลักการนี้มาใช้ครั้งแรก โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535 ซึ่งถือเป็นกฎหมายที่จะต้องถือปฏิบัติและปัจจุบันได้มีการนำหลักการนี้มาใช้บ้างแล้ว เช่น โรงงานอุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรมจะต้องจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียให้แก่การนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น สำหรับในต่างประเทศ เช่น ประเทศบราซิลมีประยุกต์ใช้ค่าธรรมเนียมการปล่อยน้ำเสียในรูปของการจัดเก็บภาษีของโสโครกจากโรงงานอุตสาหกรรม ใน ริโอ เดอ จานโร ค่าธรรมเนียมจะจัดเก็บจากผู้ก่อมลพิษทุกคนและจะคิดจากปริมาณและความเข้มข้นของน้ำเสียที่ปล่อยรวมทั้งค่า BOD และค่าโลหะหนักด้วย อัตราการจัดเก็บภาษีกำหนดจากราคาต่อหน่วยการก่อมลพิษ

อุปสรรคสำคัญในการประยุกต์ใช้มาตรการเศรษฐศาสตร์ในประเทศบราซิลคือ ความร่วมมือระหว่างบริษัทน้ำและการสุขภาพกับหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากโครงสร้างของการจัดเก็บภาษีต้องการข้อมูลและพารามิเตอร์ซึ่งเป็นหน้าที่ของหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การเพิ่มขึ้นของมลพิษและปริมาณ ในขณะที่การสนับสนุนทางด้านระบบเป็นความรับผิดชอบของ

บริษัทน้ำและการสุขาภิบาล เพราะฉะนั้นการร่วมมือกันของทั้งสองหน่วยงานจึงกลายมาเป็นปัญหาสำหรับความมีประสิทธิภาพของระบบนี้

สำหรับการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมจากผู้ก่อมลพิษ ที่ได้รับอนุญาตให้ระบายมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งอัตราการจัดเก็บภาษีรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณและชนิดของมลพิษปล่อยสู่แหล่งน้ำในแง่ของสิ่งแวดล้อม สามารถนำหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย มากำหนดให้ผู้ที่ก่อมลพิษต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดูแล ป้องกัน พื้นฟูสิ่งแวดล้อม รวมทั้งรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายเสียหาย หรือค่าชดเชยให้กับผู้ได้รับผลกระทบจากการระบายมลพิษของตน ดังนั้นการนำหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายมาใช้จะช่วยให้เกิดมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นมาตรการทางกฎหมายในการควบคุม ป้องกัน ปัญหามลพิษ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ประชาชนจะได้รับประโยชน์และได้รับการคุ้มครองดูแลมากขึ้น ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายในทรัพย์สินและสุขภาพ ซึ่ง เป็นผลกระทบจากมลพิษ สำหรับจุดอ่อนของหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายนั้นก็คือ การเปิดโอกาสให้โรงงานอุตสาหกรรมยังคงสามารถสร้างมลพิษต่อไปได้ ตราบใดที่ยังมีเงินจ่ายค่าภาษีสิ่งแวดล้อม ซึ่งโดยปกติแล้วในเรื่องการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดินนั้น ไม่มีใครมีสิทธิที่จะซื้อสิทธิในการก่อให้เกิดภาวะมลพิษ ไม่ว่าจะในระดับราคาใด อย่างไรก็ตาม การเก็บภาษีตามปริมาณมลพิษที่ปล่อยนี้มักทำควบคู่กับมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อควบคุมให้ได้มาตรฐาน โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด เช่น การเก็บภาษีตามเป้าหมายคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น คุณภาพน้ำทิ้งของอุตสาหกรรม หรืออัตราภาษีที่เรียกเก็บขึ้นกับต้นทุนค่าใช้จ่ายในการบำบัดมลพิษ เพื่อให้ได้คุณภาพสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน

นอกจากนี้หลักการจัดการขยะที่สอดคล้องกับการจัดการขยะเหลือศูนย์ คือ หลักการ 5R ประกอบด้วย Reduce คือ การลดปริมาณขยะ โดยลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีบรรจุภัณฑ์สิ้นเปลือง Reuse คือ การนำกลับมาใช้ซ้ำ เช่น ขวดแก้ว ถังกรองกระดาษ เป็นต้น Repair คือ การซ่อมแซมแก้ไขสิ่งของต่างๆ ให้สามารถใช้งานต่อได้ Reject คือ การหลีกเลี่ยงใช้สิ่งของที่เกิดมลพิษ และ Recycle คือ การแปรสภาพและหมุนเวียนนำกลับมาใช้ได้ใหม่โดยนำไปผ่านกระบวนการผลิตใหม่อีกครั้ง ทั้งนี้ยังต้องเน้นความสำคัญในการคัดแยกขยะ เพื่อลดขยะที่ต้องนำไปกำจัดให้เหลือน้อยที่สุด รวมถึงการให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการจัดการขยะอย่างถูกหลักวิชาการ รมณรงค์ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจและยอมรับว่าเป็นภาระหน้าที่ของประชาชนในการร่วมมือกันจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน (กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม, 2542)

The World Bank (ออนไลน์) ได้นำเสนอการสร้างเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของการจัดการเมือง (city management) เพื่อดำเนินการให้บรรลุถึงการเป็นเมืองที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(sustainable cities) ซึ่งการเป็นเมืองที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น จะต้องเป็นเมืองที่ได้รับการพัฒนาจนทำให้ประชาชนชาวเมืองมีโอกาสที่เท่าเทียมกัน โดยจะต้องไม่มีการละเลยถึงกลุ่มคนจนที่อยู่ในเมือง ทั้งนี้ แนวคิดของเมืองที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะมีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของเมืองดังต่อไปนี้

เป้าหมายแรก ได้แก่ การเป็นเมืองที่น่าอยู่ (livability) ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนชาวเมืองทุกคนมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในภาคเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของเมือง และหมายถึง การมีโอกาสมากขึ้นในการได้รับประโยชน์จากเมืองด้วยกัน ซึ่งในการเป็นเมืองที่น่าอยู่นั้น ประชาชนพลเมืองจะได้รับโอกาสรวมทั้งสามอย่างที่เสนอแนะทางการเมืองใดๆ (political agenda) ได้นอกจากนี้ ทุกคนจะได้รับการบริการสาธารณะขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษา สุขภาพ ที่พักอาศัย การจ้างงาน น้ำสะอาด สุขอนามัย การขนส่ง ข้อมูลข่าวสาร ไฟฟ้า และสิ่งแวดล้อมในเมืองที่สะอาดเรียบร้อย สวยงาม ร่มรื่น และมีความปลอดภัย

เป้าหมายที่สอง ได้แก่ การเป็นเมืองที่มีสมรรถนะทางการแข่งขัน (competitive cities) ซึ่งหมายถึง เมืองที่มีผลผลิต การลงทุนต่างๆ การจ้างงาน และการค้าที่ตอบสนองต่อสภาวะทางการตลาดอย่างไม่หยุดนิ่ง เนื่องจากการเป็นเมืองที่มีการแข่งขันนั้น จะต้องมีความเศรษฐกิจที่มั่นคง และมีโอกาสของการเป็นพื้นที่ที่มีฐานการจ้างงานที่กว้าง (broad-based employment) และเป็นแหล่งรายได้ต่างๆ รวมทั้งมีสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดการลงทุนที่เปิดกว้าง มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจที่ชัดเจน มีแรงงานที่มีฝีมือมากพอ (skilled labor force) โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่จำเป็น เทคโนโลยี มีสิ่งจูงใจ (incentives) ที่ส่งเสริมเศรษฐกิจ หน่วยงานรัฐที่มีการตอบสนอง (responsive institutions) การบริหารจัดการเมืองที่ดีและเป็นธรรม ปราศจากการทุจริต คอร์รัปชัน รวมไปถึงการที่รัฐจะเข้าแทรกแซงเพียงเล็กน้อย

เป้าหมายที่สาม ได้แก่ การเป็นเมืองที่มีฐานะทางการเงินที่เข้มแข็ง (bankability) เป็นเมืองที่มีสถานะทางการเงินที่เข้มแข็งในการจัดการรายได้ และการใช้จ่ายเงินงบประมาณ ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบที่โปร่งใสและสม่ำเสมอในการจัดเก็บภาษีอากร และรายได้อื่นๆ มีระบบการจัดสรรงบประมาณที่คาดหมายได้ (predictable) การจัดซื้อและจัดจ้างที่เป็นที่ยอมรับและมั่นคง มีระบบบัญชี และการจัดการทรัพย์สินที่สอดคล้องกับภาวะตลาดเสรี

เป้าหมายที่สี่ ได้แก่ การเป็นเมืองที่มีหลักการบริหารกิจการเมืองและการจัดการที่ดี (a well governed and managed city) ได้แก่ เมืองที่มีระบบการเลือกตั้งตัวแทนให้เข้ามาบริหารเมืองอย่างเป็นธรรม และมีระบบบริหารจัดการที่ครอบคลุมไปถึงกลุ่มน้อย หรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่างๆ ทุกกลุ่มในสังคมเมืองด้วย ระบบการบริหารจัดการเมืองที่ยึดหลักการตรวจสอบได้ (accountability) มีคุณธรรม (integrity) และมีความโปร่งใส (transparency) เพื่อบรรลุต่อวิสัยทัศน์ร่วมกัน (shared

vision) รวมไปถึงการบริหารจัดการเมืองที่บรรลุเป้าหมายที่เป็นประโยชน์สาธารณะในลักษณะหรือแบบการเป็นหุ้นส่วนกับทุกภาคส่วน (partnerships model)

2.2 แนวคิดด้านการศึกษาความคิดเห็น

2.2.1 ความหมายของความคิดเห็น

บุญมี บุญมัน (2535) กล่าวว่า ความคิดเห็น หมายถึงท่าทีความรู้ สึกที่มีต่อบุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นผลที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ ซึ่งมีทั้งในลักษณะส่งเสริม คือ สนใจ พอใจ นิยมชมชอบ สนับสนุน และปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ และลักษณะต่อต้าน คือ ขัดแย้ง เมื่อหน่าย ไม่ สนใจ ไม่ ร่วมมือ หรือไม่ปฏิบัติ

หทัยรัตน์ ธรรมานิตย์ (2530) กล่าวว่าความคิดเห็น หมายถึง แนวคิดต่างๆ ซึ่งแสดงออกมาตามธรรมชาติของบุคคลที่มีต่อวัตถุ สิ่งของ ตลอดจนบุคคลและสถานการณ์ ซึ่งมีความคิดเห็นเกิดจากพื้นฐานข้อเท็จจริง และประสบการณ์ ของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ

ราชบัณฑิตยสถาน (2532) ได้บัญญัติคำว่าความคิดเห็น ซึ่งตรงกับคำว่า Opinion ในภาษาอังกฤษไว้ว่า หมายถึง

1. ข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาความคิดประกอบถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยัน ได้เสมอไปก็ตาม
2. ทศนะหรือประมาณการเกี่ยวกับเนื้อหาหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง
3. คำแถลงที่ยอมรับนับถือกันว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อปัญหาที่มีผู้นำมาขอปรึกษา

คำว่าความคิดเห็นมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า เจตคติซึ่งมีคำอธิบายไว้ว่าแนวโน้มที่บุคคลได้รับมาหรือเรียนรู้มาและกลายเป็นแบบอย่างในการแสดงปฏิกิริยาสันับสนุนหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อบางสิ่งบางอย่างหรือต่อบุคคลบางคน

จำรอง เงินดี (2534) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติความคิดเห็นนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกของทัศนคติ ก็ได้ สังเกตและวัดได้จากคนแต่มีส่วนที่แตกต่างไปจากทัศนคตินั้นเจ้าตัวอาจจะตระหนักหรือไม่ตระหนักก็ได้

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2534) ความคิดเห็นหมายถึงการแสดงออกทางวาจาของเจตคติการที่บุคคลกล่าวว่าเขามีความเชื่อหรือความรู้สึกอย่างไรเป็นการแสดงความคิดเห็นของบุคคล

2.2.2 ปัจจัยการเกิดความคิดเห็น

จำเรียง ภาวจิตร (2536) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดความคิดเห็นว่า ขึ้นอยู่กับกลุ่มทางสังคมในหลายประการ คือ

1) ภูมิหลังทางสังคม หมายถึงกลุ่มคนที่มีภูมิหลังที่แตกต่างกันโดยทั่วไปจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไปด้วย เช่น ความคิดเห็นระหว่างผู้เยาว์กับผู้สูงอายุ ชาวเมืองกับชาวชนบท เป็นต้น

2) กลุ่มอ้างอิง หมายถึง การที่คนเราจะคบหาสมาคมกับใคร หรือกระทำการหนึ่งสิ่งใดให้แก่ผู้ใด หรือการกระทำที่คำนึงถึงอะไรบางอย่างร่วมกันหรืออ้างอิงกันได้ เช่น ประกอบอาชีพเดียวกัน การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสมาคมเดียวกัน สิ่งเหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นด้วย

3) กลุ่มกระตือรือร้น หรือกลุ่มเฉื่อยชา หมายถึง การกระทำใดที่ก่อให้เกิดความกระตือรือร้นเป็นพิเศษอันจะก่อให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ขึ้นมาได้ย่อมส่งผลต่อการจงใจให้บุคคลที่เป็นสมาชิกเหล่านั้นมีความคิดเห็นที่คล้อยตามได้ไม่ว่าจะทำให้คล้อยตามในทางที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตาม ในทางตรงกันข้ามกลุ่มเฉื่อยชาก็จะไม่มีอิทธิพลต่อสมาชิกมากนัก

2.2.3 วิธีวัดความคิดเห็น

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2531) ได้เขียนในเอกสารบรรยาย ของคณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลเรื่อง การวัดทัศนคติกล่าวถึงการสร้างมาตราวัดทัศนคติ หรือความคิดเห็นอยู่ด้วยกันหลายวิธี แต่วิธีที่แพร่หลายมี 4 วิธี คือ

1) วิธีของเทอร์สโตน (Thurstone's Method) เป็นวิธีที่สร้างมาตราวัดออกเป็นปริมาณแล้วเปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็น หรือทัศนคติไปในทางเดียวกันและเสมือนว่าเป็น Scale ที่มีช่วงห่างเท่ากัน (Equal Appearing Intervals)

2) วิธีกัตต์แมน (Gutman's Scale) เป็นวิธีวัดทัศนคติ หรือความคิดเห็นในแนวเดียวกัน และสามารถจัดอันดับข้อความทัศนคติสูง ต่ำแบบเปรียบเทียบกันและกันได้จากอันดับต่ำสุดถึงสูงสุดได้ และแสดงถึงการสะสมของความคิดเห็น

3) วิธีจำแนกแบบ S-D Scale (Semantic Differential Scale) เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็น โดยอาศัยคู่คำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงข้าม (Bipolar Adjective) เช่น ดี-เลว ขยัน-ขี้เกียจ เป็นต้น

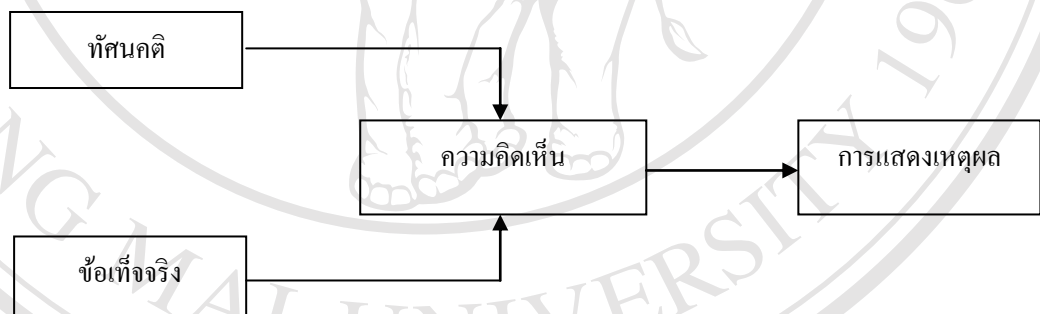
4) วิธีวัดแบบลิเคท (Likert's Method) เป็นวิธีสร้างมาตราวัดทัศนคติที่นิยมแพร่หลาย เพราะเป็นวิธีการสร้างมาตราวัดทัศนคติในทางที่ชอบหรือไม่ชอบ โดยจัดอันดับความชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 5 หรือ 4 คำตอบ และให้คะแนนเป็น 5,4,3,2,1 หรือ +2,+1,0,-1,-2 ตามลำดับ

2.2.4 แนวคิดการศึกษาความคิดเห็น

โนมศรี มหิทธิฤทธิ์ไกร (2538) กล่าวว่า แนวทางวิธีการวัดความคิดเห็น อาจจะทำให้ได้โดยการสัมภาษณ์การสังเกต หรือการใช้แบบสอบถามไม่ว่าจะใช้วิธีใดก็ตาม สิ่งสำคัญที่สุดก็คือการนำผลมาเพื่อประเมินความสนใจ ความรู้สึกต่อการเรียนอันจะนำไปสู่การปรับปรุง และเสริมสร้างสมรรถภาพในการเรียนรู้ต่อไป

ปริญญา แฝงศรีคำ (2541) สรุปว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งแสดงออกมาในลักษณะของการพูดหรือการเขียน โดยอาศัยพื้นฐานประสบการณ์ในการเรียนรู้ของบุคคลกับเหตุการณ์ หรือสิ่งที่บุคคลได้เกี่ยวข้องด้วย การแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอาจจะเป็นการยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้ และความคิดเห็นที่แสดงออกย่อมได้รับอิทธิพลมาจากทัศนคติของแต่ละบุคคล

รุ่ง ศรีโพธิ์ (2541) ได้ให้ความเห็นว่า ความคิดเห็นของบุคคลเปลี่ยนไปตามข้อเท็จจริง (fact) และทัศนคติ (Attitude) ของบุคคล และความคิดเห็นจะเป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ ในขณะที่ทัศนคติแสดงถึงความรู้สึกทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อการเข้าใจอาจสรุปความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ตามแผนภาพดังนี้

แผนภูมิ 2.1 ค ความสัมพันธ์ของการเกิดความคิดเห็น

ที่มา: รุ่ง ศรีโพธิ์ (อ้างแล้ว)

ในการวัดความคิดเห็นของบุคคลสามารถทำได้หลายวิธีที่ใช้กันโดยทั่วไป คือการตอบแบบสอบถาม วิธีที่ง่ายที่สุดในการจะบอกถึงความคิดเห็นก็คือการแสดงให้เห็นถึงร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความ เพราะจะทำให้เห็นว่าข้อความออกมาในลักษณะเช่นไร จะได้ทำตามข้อคิดเห็นเหล่านั้นได้ การจะให้ใครก็ตามออกความคิดเห็นควรมากันต่อหน้า (Face to face) ถ้าจะใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบเห็นว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้หรือสามารถวัดได้ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยมาก

อพัชชา ชูพันธุ์ (2542) สรุปว่า ความคิดเห็นมีความสัมพันธ์กับทัศนคติ และกล่าวว่าความคิดเห็นเป็นความเชื่อ การพิจารณาตัดสินใจ การประเมินค่าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วแสดงออกมานอกจากนี้ความคิดเห็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนั้น สามารถเกิดขึ้นและมีทิศทางไปในทางใดขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น เช่น พื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และการติดต่อระหว่างบุคคล

ธนพล สายยนต์ (2542) เสนอว่า ความคิดเห็นมีความคล้ายคลึงกับทัศนคติของ Likert เพราะการวัดความคิดเห็นเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น ระบุให้ตอบว่า เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้ หรือใช้แบบสอบถามที่เป็นลักษณะการจัดลำดับคุณภาพ (Rating Scale) เพื่อใช้วัดน้ำหนักของความคิดเห็น สามารถวัดได้ในระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ศุภชาติ โรจน์รุ่ง (2543) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกหรือความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยการพูดหรือการเขียน โดยมีอารมณ์ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมในขณะนั้นเป็นพื้นฐานของการแสดงออก ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้ อาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้ ความคิดเห็นนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา

สรุป ความคิดเห็นเป็นสิ่งที่บุคคลแสดงออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ โดยการพูด หรือการเขียน ความคิดเห็นที่แสดงออกมาอาจเกิดจากอารมณ์ ความรู้สึก ประสบการณ์ที่เคยพบ หรืออิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม ความคิดเห็นสามารถวัดได้โดยการใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ทราบว่าคำตอบจะมีแนวโน้มไปในทิศทางใด

2.3 แนวคิดด้านการพัฒนาชุมชนเมือง

2.3.1 ความหมายของการพัฒนาชุมชน

พัฒน์ สุจ้านง (2524) ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน คือการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้นด้วยความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน โดยวิธีการปรึกษาหารือกัน

เจลิยว บุรีภักดี และคณะ (2545) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชนคือการทำให้คนซึ่งอยู่ในพื้นที่บริเวณที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ความเป็นอยู่การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมความเชื่อ และอื่นๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่นมีความสุข รู้รักสามัคคี และร่วมมือกันทำงานได้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ สภาพที่ไม่พึงปรารถนา ไม่ดีงามไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ สภาพที่พึงปรารถนาที่ดีงาม หรือเจริญกล่าวคือ เป็นการตั้งใจ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน เพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบต่างๆ ในชุมชนจากสภาพที่

ไม่พึงปรารถนาไปสู่สภาพที่พึงปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้ กล่าวโดยสรุป การพัฒนาชุมชน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงชุมชน โดยมีการวางแผน (Planned Community Change)

สุเทพ เชาวลิศ (2524) ได้กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาความคิดและความสามารถของประชาชนด้วยตนเอง เพื่อปรับปรุงตนเองและชุมชนไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา อนามัยและขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่ความมั่นคงของประเทศในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

อภิชัย พันธเสน (2539) ได้ให้ความหมายการพัฒนาชุมชนไว้ว่า คือ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ตั้งใจกระทำขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นจากสภาพก่อนการพัฒนา มีการกินคืออยู่ดี มีการส่งเสริมให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ มีการปรับปรุง คัดแปลง หรือควบคุมทรัพยากรและสภาพแวดล้อม มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองกับสังคมภายนอกชุมชนของตนเอง ตลอดจนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชนเป็นสำคัญ

ประจวบ ทุนผลงาม (2550) สรุปว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการสร้างสรรค์ปรับปรุงอย่างมีกระบวนการ (Process) เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีโครงสร้างและแบบแผน (Planned and Structured Change) หรือมีการกำหนดทิศทางเป้าหมายที่แน่นอน (ultimate Goal) ที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำของภาครัฐและภาคเอกชนหรือเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ การศึกษาเรียนรู้ สุขภาพ อนามัย การมีส่วนร่วม ของคนภายในชุมชนให้ดีขึ้น

2.3.2 ความหมายของเมือง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545) โครงการจัดทำเครื่องชี้วัดการพัฒนาเมืองและชุมชนนำอยู่ ได้ให้ความหมายของคำว่า เมือง คือ พื้นที่ตั้งของกลุ่มชุมชนที่มีประชาชน อยู่กันอย่างหนาแน่น ประกอบอาชีพและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ นอกภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก สังคมมีอำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่ และมีวัฒนธรรมที่หลากหลายอันเนื่องมาจากการรวมตัวของกลุ่มชนหลากหลาย วัฒนธรรม

Louis Wirth. (1938) เมือง (City) คือถิ่นตั้งรกรากของประชากรที่มีความหลากหลายทางด้านสังคมที่มีขนาดใหญ่และหนาแน่น สังคมเมืองเมื่อเปรียบเทียบกับสังคมชนบทจะเป็นสังคมบริโภคนิยมมากกว่าที่จะเป็นสังคมผลิตสมาชิก มีอาชีพ หลากหลายเน้นด้านการบริการ เศรษฐศาสตร์ การศึกษา และการปกครอง แต่ขาดความสัมพันธ์ระดับบุคคล

Peter Hall (1998) เมือง มักจะเป็นแหล่งกำเนิดนวัตกรรม เนื่องจาก นวัตกรรม หรือการพัฒนาแนวคิดและสิ่งประดิษฐ์ใหม่มักเกิดตาม แหล่งความรู้ นวัตกรรมต้องพึ่งการศึกษาวิจัย

และการพัฒนาที่มักกระทำโดยมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่างๆ ซึ่งสถาบันเหล่านี้ก็ต้องพึ่งความเชี่ยวชาญของตัวแปร อุปกรณ์ พนักงาน และ สาธารณูปโภค ในการปฏิบัติทดลองงาน (มักจะเป็นพื้นที่เมือง) นอกจากนี้ นวัตกรรมมักจะเกิดในพื้นที่ที่มีความบีบรัดแข่งขันสูง เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาอันนำมาให้เกิด ความคิดแก้ไขมักจะมาก่อนให้เกิดความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ไม่เหมือนความวุ่นวายของสังคมเมืองที่ก่อให้เกิดความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนา สภาพแวดล้อม) นวัตกรรมหลายประเภทมักจะเป็นการสร้างเพื่อทดแทนและพัฒนา นวัตกรรมเก่า ดังนั้น การเกิดนวัตกรรม จึงยังคงวนเวียนอยู่ในเขตของความเจริญ รุ่นก่อน

2.3.3 ความหมายของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2542) ได้กล่าวถึงแผนปฏิบัติการ 21 ที่ประเทศไทยได้ลงนามรับรอง ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการระดับโลกที่ครอบคลุมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ที่เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ในปี 2535 ทำให้มีพันธกรณีที่จะต้องจัดทำนโยบายแผนการพัฒนาอย่างยั่งยืนและแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้สอดคล้องกับ แผนปฏิบัติการ 21 ในกรณีนี้ ค.ร.ม. ได้มีมติให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นองค์กรรับผิดชอบที่จะดำเนินการตามพันธกรณีและให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งขณะนั้นปรับเปลี่ยนเป็นกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่โดยตรงในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในปี 2542 กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้รับความร่วมมือจากองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งประเทศสวีเดน (SIDA) ในการดำเนิน โครงการความร่วมมือไทย - สวีเดน ภายใต้แผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่น ในพื้นที่นำร่อง 2 แห่ง คือ เทศบาลนครตรัง และเทศบาลนครราชสีมา ภายใต้บริบทของแผนปฏิบัติการ 21 โดยให้ความสำคัญในบทที่ 28 ที่กล่าวถึงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำแผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เพื่อเพิ่มสมรรถนะผู้บริหารท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นไปสู่ความยั่งยืนเพื่ออนุชนรุ่นหลังได้

เทศบาลนครตรังได้จัดทำโครงการการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนตามแบบแผนและแนวคิดของ แผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้ หลักการการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน คือ ความโปร่งใส ความเป็นธรรมรัฐ ความยุติธรรม ความสมดุล ของ สิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับมิติความสัมพันธ์ที่เป็นพื้นฐานของการ พัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน 1) มิติด้านสิ่งแวดล้อม การพิจารณาถึงความสมดุลของระบบนิเวศการ พิจารณาถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการ หรือกิจกรรมการพัฒนาเมืองการใช้พลังงานทด แทนการนำของเสียกลับเข้าสู่กระบวนการผลิต เช่น การจัดการขยะครบวงจร การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์ ความหลากหลายทางชีวภาพ และการเพิ่มพื้นที่สีเขียว 2) มิติด้านเศรษฐกิจ การส่งเสริมธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการขนส่งอย่างยั่งยืน การส่งเสริม การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3) มิติด้านสังคมการให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่การระดมสมองเพื่อจัดทำโครงการ นำร่อง การปฏิบัติร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน การส่งเสริมกลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน ในการเพิ่มผลผลิตด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อส่วนรวม การรับรู้ข่าวสารการ ให้ความสนใจและเอาใจใส่การพัฒนาเมือง

2.3.4 กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย

การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยมีพื้นฐานแนวคิดมาจาก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีคุณภาพ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทั้ง 3 มิติจะต้องเกื้อกูลและไม่เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างมีคุณภาพและแข่งขันได้ จะต้องคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สามารถสงวนรักษาไว้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยาวนาน ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการของคนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งนี้เพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เป็นฐานการผลิตของระบบเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้อย่างต่อเนื่องตลอดไป และต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพคนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยบริหารจัดการทรัพยากรและผลประโยชน์จากการพัฒนาและการคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีการปลูกฝังค่านิยมของคนไทยให้มีความพอเพียงและพึ่งตนเองได้ ขณะเดียวกันส่งเสริมการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยที่ดำเนินวิถีชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูล สามารถปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงบนฐานของสังคมแห่งความรู้ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่ความยั่งยืนของประเทศไทยนั้น มีเป้าประสงค์ของการพัฒนา 4 ประการ ดังนี้ 1) คุณภาพ สังคมไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นสังคมฐานความรู้ มีการพัฒนาศักยภาพและการศึกษาได้ด้วยตนเอง มีการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพตามศักยภาพการผลิตในประเทศ โดยเน้นความได้เปรียบเชิงแข่งขันควบคู่กับผลิตภาพ (productivity) เพิ่มผลผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และลดมลพิษเชิงป้องกัน 2) เสถียรภาพและการปรับตัว เศรษฐกิจเกิดการขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพทั้งระดับภายในและภายนอกประเทศ มีการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมจากปัจจัยสั่นสะทอนภายใน โดยคำนึงขีดจำกัดและความสามารถในการรองรับของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการพัฒนาและการบริหารจัดการเศรษฐกิจระดับฐานรากอย่างครบวงจร โดยมีสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย มีการสร้างไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์อันเป็นมรดกดั้งเดิมของชาติ 3) การกระจายการพัฒนาอย่าง

เป็นธรรม ประชากรมีสร้างร่วมนำเข้าด้านเพศ อาชีพ รายได้ การศึกษา ความต้องการพื้นฐาน ในการดำรงชีพ และบริการพื้นฐานทางสังคม มีโอกาสในการเข้าถึงตลาดและการจัดสรรฐาน ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและสงวน รักษาทรัพยากรให้คนรุ่นอนาคต 4) การมีระบบบริหารจัดการที่ดีประชากรทุกภาคส่วนของสังคม มี โอกาส และสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กระบวนการตัดสินใจ และนโยบายสาธารณะแก่ ประชาชน โดยผ่านการบริหารจัดการการส่งเสริมและกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และการสร้างร่วมนำเข้าแบบบูรณาการของสถาบันการเมืองสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนเมือง หมายถึง การเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงคุณภาพชีวิตของ ชุมชน ที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันและมีความแตกต่างกันทั้ง ในด้านเชื้อชาติ ศาสนา ความเป็นอยู่ และการศึกษา ให้สามารถเป็นไปได้ในทางที่ดีขึ้น ทั้งในด้าน สุขภาพอนามัย,ด้านเศรษฐกิจ, ด้านสังคม, ด้านสภาพแวดล้อม,ด้านวัฒนธรรม และด้านกายภาพ ของคนภายในชุมชนให้ดีขึ้น

2.4 แนวคิดการวิเคราะห์และประเมินนโยบายสาธารณะ

2.4.1 ความหมายของนโยบายสาธารณะ

ความหมายของนโยบายสาธารณะนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ ความหมายไว้หลาย ความหมายด้วยกัน ดังต่อไปนี้

Dye (1984) ได้ให้ ความหมายนโยบายสาธารณะว่า หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ

Anderson (1994) กล่าวว่าไว้ว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมที่รัฐกระทำเกี่ยวกับเรื่อง ใดเรื่องหนึ่ง โดยเจตนาเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น ความยากจน การผูกขาด เป็นต้น

Dye (อ้างแล้ว) ให้คำนิยามของนโยบายสาธารณะว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่รัฐบาล จะต้องทำ เหตุผลที่ต้องกระทำเช่นนั้น และสิ่งที่เป็นความแตกต่างที่รัฐบาลได้กระทำ นโยบาย สาธารณะจึงหมายถึงสิ่งใดก็ตามที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำ

นอกจากจะมีความหมายเกี่ยวกับนโยบายของนักวิชาการต่างประเทศ ดังกล่าว ข้างต้นแล้ว นักวิชาการไทยก็ได้ให้คำนิยามหรือความหมายของนโยบายสาธารณะไว้ได้ อย่างน่าสนใจหลาย ท่านด้วยกัน ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ทวี รัชชชน (2541) กล่าวว่า นโยบายมีความหมาย 2 ลักษณะที่มีความสัมพันธ์กัน ลักษณะ ที่หนึ่งมีความหมายถึงกิจกรรม (activities) ส่วนอีกลักษณะ หนึ่งจะมีความหมายในฐานะที่เป็น ศาสตร์ (science) ซึ่ง 2 ลักษณะจะมีความสัมพันธ์ กัน กล่าวคือ นโยบายสาธารณะในฐานะที่เป็น

ศาสตร์จะทำการศึกษาจากนโยบายสาธารณะที่เป็นกิจกรรมแล้วนำมาสะสมกันเป็นความรู้หรือเป็นวิชา (subject) เพื่อประโยชน์ในการศึกษาที่จะได้ทำให้การกำหนดนโยบายในฐานะที่เป็นกิจกรรมบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะจะต้องเป็นกิจกรรมที่กระทำโดยรัฐบาล การตัดสินใจเลือกที่จะกระทำของรัฐบาลต้องคำนึงถึงคุณค่าของสังคมเป็นเกณฑ์โดยมุ่งที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นหลัก

ถวัลย์ วรเทพพิพิธ (2536) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางปฏิบัติของรัฐบาล มีวัตถุประสงค์แน่นอนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างแก้ปัญหาในปัจจุบัน ป้องกันปัญหาในอนาคตก่อให้เกิดผลที่พึงปรารถนา

ดังนั้น นโยบายของรัฐ คือ แนวทางกว้างๆ ที่รัฐบาล ของประเทศหนึ่งๆ ได้กำหนดขึ้นเป็นโครงการ แผนการ หรือหมายกำหนดการเอาไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นหนทางขึ้นนำให้การปฏิบัติต่างๆ ตามมา ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ตลอดจนเพื่อธำรงรักษาหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ ของชาตินั้นๆ กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกต้องเป็นชุดของการกระทำที่มีแบบแผน มีระบบ และกระบวนการอย่างชัดเจน สม่าเสมอและต่อเนื่อง ต้องมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนจำนวนมาก ซึ่งต้องเป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำให้ปรากฏเป็นจริง อีกทั้งต้องมีผลลัพธ์ในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญของสังคม ทั้งปัญหาความขัดแย้ง หรือความร่วมมือของประชาชน และเป็นการตัดสินใจที่จะกระทำเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนจำนวนมาก มิใช่การตัดสินใจเพื่อประโยชน์เฉพาะบุคคล และเป็นชุดของการตัดสินใจที่เป็นระบบ มิใช่การตัดสินใจแบบเอกเทศ โดยพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ครอบคลุมทั้งกิจกรรมภายในประเทศ และระหว่างประเทศ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลทั้งทางบวก และทางลบต่อสังคมแต่ต้องกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย

2.4.2 วิวัฒนาการในการศึกษานโยบายสาธารณะ

วิวัฒนาการในการศึกษานโยบายสาธารณะ แบ่งเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคที่หนึ่ง ก่อนปี 1960 เน้นสถาบันที่กำหนดนโยบาย (Institutional Approach) ยุคที่สอง 1960 - 1970 – เน้นกระบวนการและพฤติกรรมในการกำหนดนโยบายซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดทางเลือก นโยบาย การตัดสินใจนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบาย และ ยุคที่สาม 1970 เป็นต้นมา เป็นการศึกษาสาเหตุ (Cause) และผลกระทบ (Effect) ของนโยบายสาธารณะ จึงเป็นแนว Cause & Effect Approach เพราะการศึกษาแนวกระบวนการมุ่งเน้นถึงที่มาของนโยบาย

เมื่อดำเนินการแล้ว เกิดผลกระทบอย่างไร ซึ่งอาจมองในแง่ประสิทธิผลของนโยบายหรือ Policy Effectiveness โดยมีตัวแปร 3 ตัวคือ Cause Policy และ Effect

2.4.3 การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ (Public Policy Analysis)

ภารกิจของรัฐบาลคือ การทำหน้าที่ในการทำงานให้สังคมมีความก้าวหน้าในด้านต่างๆ พร้อมทั้งสร้างความสงบสุขให้แก่ประชาชน แต่การที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้นั้นรัฐบาลต้องมีความเข้าใจในปัญหาของสาธารณะชน ว่ามีปัญหอะไร เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ปัญหาสาธารณสุข และปัญหาความมั่นคงปลอดภัยซึ่งเป็นปัญหาต่างๆ ไป ที่มีอยู่ในการแก้ปัญหาของรัฐบาล ก็ต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจนขึ้นมา เช่น ปัญหาการศึกษาที่จะมีนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ดังนั้นการศึกษาวเคราะห์นโยบายสาธารณะ จึงถือว่าเป็นการศึกษาถึงผลงานของรัฐบาลและผลกระทบต่างๆ ที่มีต่อสังคม ดังนี้

1) เป็นการศึกษาผลงานของรัฐบาลและผลกระทบที่มีต่อสังคมอย่างเด่นชัด เฉพาะเจาะจง และมีความเป็นระบบ โดยจะต้องมีกรอบและตัวแบบในการวิเคราะห์ที่ชัดเจนเพื่อหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ และมีการวิเคราะห์ข้อมูลและมีเหตุผลในสิ่งที่ค้นพบจากการศึกษา ดังนั้นการวิเคราะห์นโยบายจะทำให้ทราบว่าการทำงานของรัฐบาลตามนโยบายสาธารณะเกิดผลอย่างไร เป็นไปตามที่รัฐบาลวางเป้าหมายไว้หรือไม่

2) เป็นการศึกษาผลของนโยบายที่มีต่อสังคมอย่างชัดเจน และการที่จะดูว่าผลของนโยบายเป็นอย่างไร ก็ต้องมีการวัดและประเมินผล ซึ่งการวัดและการประเมินผลอาจจะวัดผลงานที่ออกมา (Output) หรือวัด ปัจจัยนำเข้า (Input) ที่ป้อนเข้าไปในนโยบาย หรือวัดผลลัพธ์ที่เกิดจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ หรือประเมินว่าผลลัพธ์สุดท้ายของนโยบายเป็นอย่างไร ดังนั้น การวัดและประเมินผลอาจจะทำในทุกๆ ด้าน ทั้ง โครงสร้าง ผลกระทบ ผลลัพธ์ ความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือความสัมพันธ์ในแบบโต้ตอบกันระหว่าง Policy Process และ Policy Outputs หรือระหว่างกระบวนการนโยบายกับผลผลิตนโยบาย กล่าวคือกระบวนการนโยบายที่ดีจะส่งผลต่อความชัดเจนของนโยบาย ขณะเดียวกันตัวนโยบายก็สะท้อนให้เห็นความมีระบบของกระบวนการนโยบาย

2.4.4 ลักษณะสำคัญของการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ

1) เป็นการประยุกต์ความรู้ และข้อเท็จจริงที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในนโยบาย และทราบถึงผลกระทบของนโยบาย เช่น เรามีความรู้เกี่ยวกับตัวแบบการวิเคราะห์ในการกำหนดนโยบาย เราก็สามารถนำมาศึกษาว่า ใครเป็นคนที่ มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย และเอาข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่มาวิเคราะห์ว่า ทำไมนโยบายนี้จึงเกิดขึ้น เช่น ในสังคมของเรามีปัญหาทางด้านสุขภาพของคนจนและคนในชนบท ทำให้เป็นที่มาของนโยบายประกันสุขภาพ

2) ต้องอาศัยเครื่องมือและเทคนิคต่างๆ ซึ่งพบว่าการแก้ปัญหาของสังคม จะมีเครื่องมือในการแก้ปัญหา เช่น ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ การดำเนินนโยบายการเงินการคลัง ก็จะต้องอาศัยทฤษฎีการเงินการคลัง เป็นต้น เมื่อเศรษฐกิจหดตัวรัฐบาลมีเงินน้อย แต่รัฐบาลจะทางงบประมาณแบบขาดดุล นั่นคือรัฐบาลต้องเพิ่มรายจ่ายภาครัฐโดยการกู้เงินเข้ามา ทั้งนี้เพื่อการสร้างงานให้ประชาชนมีรายได้

3) จะมุ่งไปที่ปัญหาต่างๆ ว่า ปัญหาอะไรเป็นปัญหาหลัก เพื่อวิเคราะห์ให้พบว่า นโยบายจะแก้ปัญหาได้หรือไม่ ซึ่งการวิเคราะห์โดยมุ่งไปที่ปัญหา อาจใช้วิธีการพรรณนาถึงที่มาของนโยบายว่ามาจากปัญหาอะไร จากนั้นก็พิจารณาว่าแนวทางในการแก้ปัญหาที่ดีคืออะไร ซึ่งเป็นการศึกษาในเชิงปริมาณ ดังนั้นการศึกษานโยบายของนโยบายจึงสามารถใช้การศึกษาในแบบพรรณนา การศึกษาเชิงปริมาณ และการศึกษาในแบบเสนอแนะ ได้พร้อมๆ กัน

4) มุ่งที่จะศึกษาผลของนโยบายในทางปฏิบัติ ดังนั้นการวิเคราะห์นโยบายจะทำให้เราทราบอย่างครบถ้วน เกี่ยวกับนโยบาย ตั้งแต่เจตนารมณ์ ที่มาของนโยบาย วิธีการดำเนินนโยบาย ให้ประสบความสำเร็จ และผลของนโยบายที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบต่อสังคม

2.4.5 ขอบเขตของการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ

1) วิเคราะห์ในขั้นตอนของการก่อตัวและการวิเคราะห์นโยบาย (Policy Formation and Formulation) คือเริ่มศึกษา ตั้งแต่การก่อตัวของปัญหา และเมื่อปัญหาถูกนำเข้าระบบการเมือง ก็จะกลั่นกรองออกมาเป็นนโยบาย โดยรัฐบาลจะศึกษาอย่างถี่ถ้วนว่าในการแก้ปัญหานั้น จะออกนโยบายอะไรออกมา

2) วิเคราะห์ในขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) เป็นการศึกษาว่า องค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินนโยบาย สามารถนำเอาทรัพยากรทางการบริหาร ไปช่วยปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้หรือไม่

3) วิเคราะห์ขั้นตอนของการประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) เป็นการศึกษาที่เน้นว่า นโยบายที่นำไปปฏิบัติและเกิดผลออกมานั้น เป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้หรือไม่ ซึ่งเป็นการประเมินผลทั้งกระบวนการ และผลกระทบทั้งหลายที่เกิดจากนโยบาย

4) วิเคราะห์ผลย้อนกลับของนโยบาย (Policy Feedback Analysis) เช่น การตอบสนองของประชาชน ที่ได้รับ ประโยชน์ และผลกระทบจากนโยบาย เพื่อดูว่า นโยบายนั้นส่งผลสะท้อนกลับอย่างไร เช่น นโยบายปรับปรุงอุตสาหกรรม ที่ทำให้เกิดการเติบโตทางอุตสาหกรรมแล้วทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือแย่ลง จากปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการ

เติบโตของอุตสาหกรรม เป็นต้น นั่นคือขอบเขตของการวิเคราะห์นโยบาย ที่ครอบคลุมถึงขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการทางนโยบายนั่นเอง ซึ่งจะทำให้เราเข้าใจนโยบายของรัฐบาลอย่างครบถ้วน

2.4.6 การประเมินนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาล ในการเสริมสร้างชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ให้มีคุณภาพอย่างเสมอภาคกัน การดำเนินนโยบายสาธารณะนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากว่านโยบายสาธารณะนั้นเป็นผลผลิตทางการเมือง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และเป็นเครื่องมือ สำคัญในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาประเทศ เมื่อนโยบายสาธารณะได้ถูกนำไปปฏิบัติแล้ว ผลที่ปรากฏตามมา ภายหลังจากจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรืออาจจะไม่บรรลุวัตถุประสงค์เลยก็เป็นได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อตามมา หลายประการ เป็นต้นว่าความน่าเชื่อถือของรัฐบาล เสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ ในอนาคตต่อไป

2.4.7 ความหมายของการประเมินผลนโยบาย

การประเมินผลนโยบาย (Policy evaluation) มีความหมายที่สอดคล้องกับชื่อต่างๆ หลายชื่อ เช่น การประเมินผลระหว่างดำเนินการ (formative evaluation) การประเมินผลสรุปรายยอด (summative evaluation) การประเมินผลย้อนหลัง (retrospective evaluation) และการประเมินผลกระทบ (impact evaluation) ความหลากหลายในชื่อเรียกดังกล่าวแสดงให้เห็นความแตกต่างกันของธรรมชาติการประเมินผลนโยบาย นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายเรื่องการประเมินผลนโยบายไว้ ดังนี้

James E. Anderson (อ้างแล้ว) ให้ความหมายของการประเมินผลนโยบายไว้ว่าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมาณการณ์ การเปรียบเทียบผลของการนำนโยบายปฏิบัติกับสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้น กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาในทุกขั้นตอนนโยบาย ในการประเมินผลนโยบายนั้นอย่างน้อยที่สุด ผู้ประเมินต้องทราบในประเด็นต่อไปนี้ คือ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของนโยบายคืออะไร การดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายกำหนดไว้ได้อย่างไร และผลการดำเนินการทั้งหมดเป็นอย่างไร

ปुरुชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (อ้างแล้ว) ให้ความสำคัญกับการวิจัยประเมินผลว่า การวางแผนเป็นสิ่งที่จะช่วยเพิ่มโอกาสสำหรับความสำเร็จของนโยบาย แผนงาน โครงการสาธารณะ แต่ไม่ใช่หลักประกันของความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของนโยบาย แผนงาน โครงการสาธารณะ เพราะต้องผ่านกระบวนการต่างๆ อีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการดำเนินงานและการประเมินผล กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การวางแผนคือการคิด การดำเนินงานคือการกระทำ การประเมินผล หรือการวิจัยประเมินผลก็คือการเทียบระหว่างการคิดกับการทำ

นิตา ชูโต (2531) กล่าวว่า การประเมินนโยบาย หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ความหมายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการหาแนวทางวิธีการปรับปรุง วิธีการจัดการ เกี่ยวกับนโยบาย เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายให้ดียิ่งขึ้น

จากคำนิยามข้างต้น สรุปได้ว่า การประเมินนโยบาย จึงเป็นวิธีหนึ่งในการเพิ่มความ มีเหตุผลในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ วิธีการนี้ จะช่วยให้ได้ข้อมูลสำหรับใช้ประกอบการพิจารณา เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์หรือประเมิน เพื่อช่วย ในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมว่า ควรจะพิจารณาอนุมัติให้มีการจัดดำเนินงาน ตามนโยบายใดนโยบายหนึ่งหรือไม่ มีความเหมาะสมเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด และเมื่อมีการ ดำเนินนโยบายไปแล้ว การประเมินนโยบายจะช่วยตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานตามแผน ที่กำหนดไว้ เพื่อค้นหาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ตลอดจนแนวทางแก้ไขปรับปรุง ให้สามารถดำเนินงานตามแผนได้หรือให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เมื่อการดำเนินงานตามนโยบาย ลึกลงการประเมินจะมีบทบาทในการช่วยตรวจสอบยืนยันผลสำเร็จของการดำเนินงานตาม นโยบายนั้นๆ ว่าสัมฤทธิ์ผลเพียงใด การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมี ประสิทธิภาพหรือไม่ การประเมินนโยบายจะมีบทบาทในด้านการพิจารณาผลกระทบ (Impact) จากนโยบายซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในแง่ผลบวกและผลลบจากการดำเนินโครงการนั้น ๆ

2.4.8 รูปแบบการประเมินนโยบายแบบ CIPP Model

Stufflebeam (1971) ได้เสนอรูปแบบการประเมินนโยบายหรือโครงการแบบชิป (CIPP Model) และให้คำนิยามของการประเมินว่า “เป็นกระบวนการจำแนก กระบวนการได้มา และกระบวนการใช้ประโยชน์ของข้อมูล” เพื่อใช้ในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ซึ่งการตัดสินใจ ตามแนวความคิดนี้เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับความสำเร็จของโครงการ ซึ่งเป็นผลมาจากการประเมิน องค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1) การประเมินองค์ประกอบที่เป็นบริบท หรือสภาพแวดล้อม (Context: C) เป็นการ ประเมินสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องสภาพปัญหา ความต้องการ และอื่นๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการจัด สิ้นใจเกี่ยวกับการวางแผน เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2) การประเมินองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยเบื้องต้น (Input: I) เป็นการประเมินสิ่งที่น่าสนใจ ใหม่ ในการดำเนินงาน โดยมุ่งประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของ นโยบายหรือโครงการ

3) การประเมินองค์ประกอบที่เป็นกระบวนการ (Process: P) เป็นการประเมินการ ดำเนินงานหรือกระบวนการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน

2) การเปิดโอกาสให้ผู้รับผิดชอบนโยบายมีส่วนร่วมในการประเมินผล กำหนดวิธีการ การเก็บข้อมูลการวิเคราะห์และตีความข้อมูล ในการปฏิบัติงานจริงจะประสบปัญหาในความล่าช้า ของการประเมินผล เพราะยังเปิดโอกาสมากขึ้นในการมีส่วนร่วมยิ่งจะเพิ่มขึ้นตอนในการ ดำเนินงานให้มากขึ้น

3) ผลที่ได้รับจากการประเมินนโยบาย ส่งผลกระทบต่อนโยบายหรือโครงการใด ผู้ปฏิบัติ ขอมรับผลการประเมิน และนำผลที่ได้รับไปปรับปรุง เปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือแก้ไขนโยบาย ที่ตนรับผิดชอบลักษณะหรือธรรมชาติของการประเมินผลนโยบาย มี 4 ประการคือ

3.1) การเน้นคุณค่า (Value Focus) การประเมินผลเน้นการตัดสินใจ ว่านโยบาย ที่ดำเนินการไปแล้วนั้นมีคุณค่าควรสนับสนุนต่อไปหรือไม่ การประเมินผลจะรวมถึงการให้คุณค่า แก่ผลต่างๆที่เกิดขึ้นว่ามีค่าต่อสังคมหรือไม่ เพียงใด

3.2) ความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงและคุณค่า (fact- value interdependence) การสรุปผลการประเมินต้องอาศัยข้อเท็จจริงและคุณค่า การสรุปว่านโยบายใดประสบความสำเร็จ มากน้อยเพียงใดนั้น ต้องอาศัยข้อเท็จจริงว่า นโยบายนั้นก่อให้เกิดผลอย่างไร และต้องกำหนด คุณค่าว่าผลที่เกิดขึ้นมีประโยชน์ต่อประชาชนกลุ่มกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

3.3) ความเกี่ยวเนื่องทั้งในปัจจุบันและอดีต (present and past orientation) การประเมินผลนโยบายไม่ได้มุ่งเน้นการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจุบันกับอนาคต แต่มุ่งเน้นการ หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจุบันและอดีต เน้นการมองย้อนหลังไปในอดีต (retrospective) และเป็น นโยบายสาธารณะและการวางแผน 78 กระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่การนำนโยบายไป ปฏิบัติได้เสร็จสิ้นลงไปแล้ว การประเมินผลจะมองย้อนกลับไปหาอดีต เพื่อเปรียบเทียบระหว่าง สิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

3.4) ความมีคุณค่าซ้อน (Value-duality) คุณค่าที่เป็นพื้นฐานของการสรุปผล การประเมินต่างๆ จะเป็นวิธีการและเป้าหมายในตัวเอง เช่นความมั่นคงของชาติ เป็นคุณค่าที่สำคัญ ของนโยบายสาธารณะ พร้อมกันนี้อาจนำไปสู่คุณค่าอื่นๆ ที่สำคัญด้วย เช่นการเสริมสร้าง บรรยากาศของการลงทุน การเสริมสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยว ความมั่นคงของชาติจึงเป็นวิธีการ และเป้าหมายในตัวเอง อันถือว่ามีลักษณะเป็นคุณค่าซ้อน

2.4.10 กระบวนการประเมินนโยบาย

กระบวนการประเมินนโยบาย หมายถึง ขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติเมื่อมีการใช้เทคนิค ในการประเมิน สำหรับกระบวนการประเมินนโยบายนี้ได้มีผู้กำหนดไว้ต่างกัน เช่น ชาร์ลส์ โจนส์ ได้กำหนดไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1) การกำหนดรายละเอียด (Specification) ว่าจะประเมินอะไร เหตุที่ต้องมีการกำหนดรายละเอียดเพราะเป้าหมายของนโยบายบางนโยบายก็มีความแน่ชัด เช่น นโยบายเพิ่มที่อยู่อาศัยสามารถทราบได้ชัดเจนว่าจะเพิ่มปีละเท่าไร เป็นต้น บางนโยบายก็มีความไม่ชัดเจน เช่น นโยบายเศรษฐกิจ เป็นต้น การกำหนดรายละเอียดของนโยบายที่จะทำการประเมินช่วยให้ทราบเป้าหมายในการประเมิน และทราบประเด็นปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประเมินนโยบาย อย่างไรก็ตาม มักจะพบอยู่เสมอว่าการประเมินนโยบายบางครั้งไม่มีการกำหนดรายละเอียดของสิ่งที่ทำการประเมินต่างๆ ที่เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ เหตุที่การกำหนดรายละเอียดถูกละเลยก็เพราะว่าการประเมินนโยบายนั้นส่วนใหญ่กระทำเพราะมีกฎหมายหรือข้อบังคับกำหนดให้ทำการประเมิน ผู้ทำการประเมินนโยบายต้องกระทำไปตามข้อกำหนด จึงไม่ค่อยได้พิจารณาความเหมาะสมและความจำเป็นในด้านต่างๆ โดยเฉพาะ พยายามหลีกเลี่ยงการเพิ่มงานโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพและความถูกต้องของการประเมินเท่าใดนัก

2) การวัดผล (Measurement) เมื่อสามารถกำหนดรายละเอียดได้แล้วขั้นตอนต่อมาคือจะต้องมีการวัดผล การวัดผลจะกระทำได้อาศัยการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ทำการประเมิน ขั้นตอนนี้ก็เช่นเดียวกันกับขั้นตอนแรก คือ มีความแตกต่างและมีความเบี่ยงเบนไปได้มาก ตั้งแต่การเก็บข้อมูลอย่างมีหลักเกณฑ์มีระบบ จนกระทั่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่เก็บจากความรู้สึกหรือความประทับใจที่ต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม การวัดผลจำเป็นต้องมีเครื่องมือและสิ่งที่ทำการวัด การเก็บข้อมูลถ้ามีหลักเกณฑ์มากเพียงใดย่อมทำให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องเที่ยงตรง และเชื่อถือได้มากขึ้น

3) การวิเคราะห์ (Analysis) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาหรือที่วัดผลออกมาแล้ว วิธีการวิเคราะห์ก็มีปัญหาเช่นเดียวกับสองขั้นตอนแรก คือ มีความแตกต่างกันในรูปแบบและวิธีการวิเคราะห์ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์เชิงปริมาณที่มีความแน่นอนสูง เช่น การวิเคราะห์ต้นทุนผลประโยชน์ ไปจนกระทั่งการใช้ความประทับใจหรือใช้ประสบการณ์ judgment ของการวิเคราะห์ก็คือ เพื่อให้สามารถจัดทำข้อสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของนโยบายเป็นอย่างไร เพื่อจะได้ตัดสินใจคุณค่าของนโยบายซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการประเมินนโยบาย

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถรวบรวมแยกได้ตามกลุ่มของงานวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

2.5.1 งานวิจัยด้านเมืองสีเขียว

Ben Hecht (อ้างแล้ว) ได้ศึกษาเรื่อง เมืองสีเขียว: ความพยายามอย่างยั่งยืนในเขตเมือง อย่างไรก็ตามที่สามารถขับเคลื่อนนโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของอเมริกา กล่าวว่าปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมิได้เป็นเพียงทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ได้กลายเป็นข้อเท็จจริง ที่ทั่วโลกได้เผชิญ การลดปัญหาภาวะเรือนกระจกจึงเปรียบเสมือนนโยบายของรัฐบาลทั่วโลกต้องนำไปควบคุมประชาชนภายใต้การควบคุมของตน และทำให้เกิดเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติ และทำให้เกิดเป็นจิตสำนึกที่ต้องปฏิบัติจนเกิดความยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้อธิบายออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ 1) Green Building หรืออาคารสีเขียว คือ อาคารที่คำนึงถึงการก่อสร้างในสถานที่ซึ่งมีผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อย ประหยัดพลังงาน มีคุณภาพอากาศภายในอาคารที่ดี ประหยัดการใช้น้ำใช้วัสดุก่อสร้างที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ได้ และมีผลกระทบต่อชุมชนรอบข้างน้อย โดยคำนึงถึงการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการประหยัดพลังงานเป็นหลัก ซึ่งเริ่มตั้งแต่กระบวนการออกแบบ การก่อสร้าง การเลือกวัสดุที่ได้จากการรีไซเคิล ตลอดจนการดูแลรักษาและบริหารจัดการระบบ ให้มีการใช้พลังงานน้อยที่สุดโดยเฉพาะการบริโภคพลังงานไฟฟ้าภายในอาคาร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการใช้พลังงานอย่างสูงสุด และขณะเดียวกันการออกแบบก่อสร้างตามแนวคิดของการเป็น Green Building นั้นก็จะต้องเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วย 2) Green Job คืองานทุกอย่างที่ผู้ประกอบการนั้น ตระหนักในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การประหยัดพลังงานทั้งในเรื่องของพลังงานไฟฟ้า เชื้อเพลิง น้ำ เพราะงานแต่ละอย่างจะส่งผลเป็นทอดๆ ได้แก่ นักออกแบบบ้าน ต้องตระหนักในเรื่องของพลังงาน ว่าจะต้องออกแบบเช่นไร ถึงจะประหยัดพลังงานทั้งพลังงานไฟฟ้า และพลังงานน้ำ พนักงานเติมน้ำมัน ต้องเติมน้ำมันอย่างไร ไม่ให้เป็นการสิ้นเปลือง พนักงานขับรถต้องขับอย่างไรให้ประหยัดเชื้อเพลิง นักออกแบบรถยนต์ รถจักรยานยนต์ออกแบบอย่างไรไม่ให้เครื่องยนต์ใช้เชื้อเพลิงสิ้นเปลือง หรือออกแบบโดยการใช้พลังงานอื่นทดแทนการใช้พลังงานเชื้อเพลิงอย่างน้ำมัน ทักษะของคนทำงานทุกอาชีพ สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) Green Transportation กล่าวถึงการขนส่งขนาดใหญ่ที่เอื้อต่อคนทุกชนชั้นและอาชีพ เพื่อลดการใช้พาหนะส่วนตัวและเพื่อลดการผลิตเชื้อเพลิง ได้แก่ น้ำมัน เพราะเชื้อเพลิงน้ำมันนั้น ไม่เพียงก่อปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงปัญหาทางเศรษฐกิจ ที่ผู้ใช้พาหนะอย่างรถยนต์ และรถจักรยานยนต์ ต้องใช้จ่ายไปกับค่าน้ำมัน

Nicholas Low (2005) ได้ศึกษาเรื่องเมืองสีเขียว : ที่อยู่อย่างยั่งยืน ชานเมืองอย่างยั่งยืนกล่าวว่าเมืองสีเขียวเป็นสถานที่ที่มีเศรษฐกิจถูก จำกัด ด้วยระบบนิเวศของโลกในประเทศและสถานที่ที่ผลประโยชน์ของสภาพแวดล้อมจะถูกกระจายอย่างเป็นธรรมเมืองยั่งยืนจะเป็นเมืองของสิทธิมนุษยชนเท่าเทียมกันและ โอกาสเท่าเทียมกันจะเป็นสังคมที่ยั่งยืนรวมทั้งทางด้านนิเวศวิทยา สภาพแวดล้อมจะยังคงมีการบริโภคเพื่อให้ได้มาตรฐานระดับสูง การบริโภคทรัพยากรสิ่งแวดล้อมจะไม่ถูกใช้เกินกว่าทรัพยากรของรุ่นนั้นๆ เมืองยั่งยืนจะดำเนินการ โดยการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยเริ่มจากที่บ้านและขยายไปสู่เมืองไปสู่การขนส่ง การสื่อสาร สำนักงานและห้างสรรพสินค้า เมืองสีเขียวจะถูกสร้างขึ้นผ่านการเปลี่ยนแปลงเล็กๆ เหล่านี้ในแบบวิถีที่เราอาศัยใช้ชีวิตและทำงาน คนจะช่วยลดการเดินทางที่ไม่จำเป็นเพราะการลดการเดินทางคือการรักษาพลังงาน คนจะขับรถประหยัดน้ำมันมากขึ้น การเดินและการขี่จักรยานจะได้รับความสำคัญกว่าการขนส่งขับเคลื่อนโดยเชื้อเพลิง การเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นจะต้องดำเนินการสนับสนุนและส่งเสริมจากรัฐบาล วิถีของผู้บริโภคจะเกิดขึ้นได้ภายในเงื่อนไขทางด้านสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ได้ด้วยการตอบสนองที่มีชีวิตชีวาของธุรกิจจำนวนมากเมืองแห่งอนาคตนี้จะสำเร็จได้ด้วยรัฐบาลที่มีความสามารถในการวางแผน และโดยการกระทำของประชาชนและผู้บริโภค การจะทำให้เมืองเป็นเมืองสีเขียวได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน และความตระหนักในปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชน

Shmeleva (2007) ได้ศึกษาเรื่อง เมืองยั่งยืน: ปัญหาของการวิจัยบูรณาการสหวิทยาการ ผลการศึกษาสรุปว่า เป็นการศึกษาโดยการเปรียบเทียบเมืองใหญ่สองเมืองใหญ่ในยุโรปคือลอนดอนและเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กโดยการวิเคราะห์จากมุมมองของนโยบายบูรณาการและเครื่องมือที่ใช้ในด้านการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน กล่าวว่า ตัวชี้วัดความยั่งยืนของเมือง คือการศึกษาในบริบทของประวัติศาสตร์ พลังงานอย่างยั่งยืน การขนส่งอย่างยั่งยืน วัสดุและการจัดการขยะ คุณภาพชีวิต สุขภาพ จิตวิทยาของการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของพื้นที่สีเขียว ความหลากหลายทางชีวภาพและรักษามรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม กฎมิตยการเชิงอนุรักษ์ และการมีส่วนร่วมประชาธิปไตย

2.5.2 งานวิจัยด้านความคิดเห็น

รุ่ง ศรีโพธิ์ (อ้างแล้ว) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชากรต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า 1) ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการคุณภาพน้ำในปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วยน้อยกับเห็นด้วยปานกลาง ต่อการจัดการคุณภาพน้ำในปัจจุบันของเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษาคั้งนี้บ่งชี้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ในการศึกษาคั้งนี้ ได้รับรู้และรับทราบถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลในด้านการจัดการคุณภาพน้ำและมีความคิดเห็นในเรื่องนี้ว่าการจัดการของเทศบาลในด้านนี้อยู่ในเกณฑ์น้อยจนถึง

ปานกลาง 2) ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในช่วง เห็นด้วยน้อยก่อนไปทางเห็นด้วยปานกลาง ต่อการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบันเทศบาลนครเชียงใหม่ผลการศึกษาคั้งนี้บ่งชี้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ในการศึกษาคั้งนี้มีความคิดเห็นต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครเชียงใหม่ในด้านการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบันก่อนไปทางปานกลาง 3) ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการภูมิทัศน์เมืองในปัจจุบันของเทศบาล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นด้วยน้อยก่อนไปทางเห็นด้วยปานกลาง ต่อการจัดการภูมิทัศน์เมืองในปัจจุบันของเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษาคั้งนี้บ่งชี้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ให้การศึกษา นี้ มีความคิดเห็นต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครเชียงใหม่ในด้านการจัดการภูมิทัศน์เมืองในปัจจุบันน้อยก่อนไปทางปานกลาง 4) ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการมลพิษทางอากาศในปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็น เห็นด้วยน้อยก่อนไปทางด้านปานกลาง ผลการศึกษาคั้งนี้บ่งชี้ว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ มีความคิดเห็นต่อการจัดการมลพิษทางอากาศในปัจจุบันของเทศบาลนครเชียงใหม่ก่อนไปทางปานกลาง

นิภา จักรสมศักดิ์ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการเมืองน่าอยู่ ในเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษารูปได้ว่า 1) ความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการเมืองน่าอยู่ พบว่า ชุมชนยังไม่มีสภาพหรือลักษณะของเมืองน่าอยู่ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และทางสังคม เช่น ปัญหาขยะ น้ำเสีย ควันยาเสพติด รายได้ต่ำ และผู้นำชุมชนยังไม่มีความพร้อมที่จะดำเนินงานเมืองน่าอยู่ เช่น ไม่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ วิเคราะห์สถานการณ์เมือง ระดมวิสัยทัศน์ประชาชน หรือจัดทำแผนพัฒนาเมืองน่าอยู่ 2) ความต้องการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับเมืองน่าอยู่ พบว่าประชากรมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกระบวนการทุกขั้นตอนของเมืองน่าอยู่ คือ กระบวนการในการค้นหาปัญหา แสดงความคิดเห็นการคิดและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนานโยบาย และการวางแผนงาน การตัดสินใจใช้ทรัพยากรรวมถึงการติดตามประเมินผล การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการดำเนินงานเมืองน่าอยู่ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่าประชาชนมีความพร้อมทางด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองน่าอยู่ มีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการเมืองน่าอยู่ แต่การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเมืองน่าอยู่ และการเรียนรู้เมืองน่าอยู่มีน้อย ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการที่จะให้องค์กรที่เกี่ยวข้องได้นำมาพิจารณาในการวางแผนงาน และวางกลยุทธ์เพื่อพัฒนาเมืองน่าอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเวียง ที่เหมาะสมต่อไป

พงศธร คำใจหนัก (2545) ได้ศึกษาสถานการณ์สิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลเมืองลำพูน พบว่า สถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่ชุมชนเมืองลำพูนประสบ คือ ปัญหาขยะปะละปัญหามลพิษทางน้ำ

โดยสาเหตุหลักของปัญหาขยะมีสาเหตุจากคนในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น และการทิ้งขยะไม่เป็นที่
 ส่งนปัญหาเน่าเสียเกิดจากน้ำทิ้งจากครัวเรือนและจาสถานประกอบการเป็นหลัก

ดิศสกุล ธรรมสาณกุล (2547) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์
 สัตว์ป่าอมถ้อยต่อการดำเนินงาน โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ได้วิจัยพบว่า การศึกษาการ
 ดำเนินงาน โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ประชากรที่ศึกษาทั้งหมดเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ
 โครงการ โดยทราบจากเจ้าหน้าที่สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 16 ส่วนใหญ่มีความเข้าใจ
 ในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินงาน โครงการมากโดยเข้าใจถึงการรักษาป่าที่สมบูรณ์
 ไม่ให้ถูกทำลาย และเห็นว่าการดำเนินงาน โครงการได้ส่งเสริมราษฎรด้านการปลูกฝังจิตสำนึกด้าน
 การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ส่วนใหญ่เห็นว่าได้รับประโยชน์และมีความพึงพอใจมาก
 ในงานป้องกันรักษาป่า อนุรักษ์สัตว์ป่า สภาพแวดล้อมในด้านการป้องกันไฟป่า การทำแนวกันไฟ
 และทางตรวจการณ์ ได้รับประโยชน์และมีความพึงพอใจมากในงานฟื้นฟูสภาพป่าเกี่ยวกับการปลูก
 และบำรุงป่าเพื่อฟื้นฟูดินน้ำลำธาร ได้รับประโยชน์และมีความพึงพอใจมากเช่นกันในงานพัฒนา
 โครงสร้างพื้นฐาน สังคม และคุณภาพชีวิต โดยการอบรมด้านทอผ้าและจัดตั้งกลุ่มทอผ้าให้กับ
 แม่บ้าน

2.5.3 งานวิจัยด้านการพัฒนาชุมชนเมือง

สินธุ์ชัย บุญปักษ์ (2534) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางพัฒนาชุมชนเมืองกระบี่ ได้วิจัย
 พบว่าการพัฒนาได้ก่อให้เกิดการใช้ที่ดินที่ขาดการวางแผนและจัดระเบียบ เกิดลักษณะการขยายตัว
 ของชุมชนตามแนวถนนสายหลักในช่วงปี พ.ศ.2523-2528 การเติบโตของชุมชนจะอยู่บริเวณพื้นที่
 ตอนบนและตอนล่าง และในช่วงปี พ.ศ. 2529-2533 นั้นเกิดชุมชนในพื้นที่ตอนกลางจากการพัฒนา
 ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากรพบว่า เมืองมีศักยภาพที่จะพัฒนาทางด้านพื้นที่
 ตอนล่างมีแนวโน้มการขยายตัวในอัตราที่สูงและมีบทบาทเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการของ
 จังหวัด ศูนย์กลางธุรกิจการค้า บริการ และการท่องเที่ยวในระดับชุมชน และจังหวัดซึ่งในอนาคต
 ชุมชนเมืองกระบี่นี้จะต้องรองรับผลกระทบจากโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ตอนบนด้วย
 การศึกษานี้จึงเสนอแนะการพัฒนาออกเป็น 3 วาระ โดยในช่วงปีพ.ศ. 2533-2553 คือ พื้นที่ตอนล่าง
 และตอนบนอยู่ในช่วงวาระแรก (ปีพ.ศ. 2533-2538) ต่อมาวาระสองในพื้นที่ตอนกลาง (ปี พ.ศ.
 2539-2543) และวาระสาม พัฒนาในส่วนที่ว่างและพื้นที่โดยรอบของชุมชนยังคงสภาพพื้นที่ให้
 สมบูรณ์ในด้านเกษตร ป่าไม้และป่าชายเลนต่อไป

อัจฉริ ชาญประโคน (2537) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน
 เมืองขนาดเล็ก จังหวัดเชียงใหม่ กรณี ศึกษา ชุมชนสันกำแพง จอมทองและอมถ้อย ได้วิจัยพบว่า
 ความเป็นชุมชนเมืองมีพัฒนาการจากยุคโบราณช่วงก่อน พ.ศ. 2339 เข้าสู่อดีต ช่วง พ.ศ. 2339-

2476 ถึงยุคปัจจุบัน ช่วงพ.ศ. 2476-2537 โดยยุคปัจจุบันตอนปลายมีพัฒนาการความเป็นเมืองที่รวดเร็วต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพลักษณะของชุมชนในทุกด้าน ทั้งในด้านบวกและลบ มีผลทำให้ชุมชนสูญเสียความเป็นพื้นถิ่น และสร้างทัศนียภาพใหม่ๆ ให้กับชุมชนอย่างแปลกแยกขาดเอกภาพและความกลมกลืนโดยส่วนรวม ที่ควรได้รับการใส่ใจต่อการวางแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเร่งด่วน ในระดับที่แตกต่างกันตามขีดของความเป็นเมืองมากไปหาน้อยในแต่ละชุมชน ซึ่งอาจจำแนกระดับของความเป็นเมืองได้ 3 อันดับจากมากไปหาน้อย ที่จะใช้เป็นเกณฑ์ต่อการสร้างแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาโดยสรุปแล้วพบว่าแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาที่สามารถใช้ได้กับทุกระดับชุมชนเมืองก็คือแนวความคิดของเมืองสีเขียว (Green City) ร่วมกับแนวความคิดการเติบโตของชุมชนเมืองต้องมาจากความต้องการภายใน ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวจะช่วยให้ชุมชนมีพัฒนาการต่อเนื่องไม่เกินตัว และรักษาสภาพแวดล้อมไว้ได้ดี ตอบสนองต่อความเป็นชุมชนเมืองที่มีเอกภาพ ทั้งในระดับภาค ระดับเมือง และระดับชุมชนของตน ในแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาของชุมชนเมืองขนาดเล็ก 3 อันดับ มีแนวทางที่คล้ายคลึงกัน คือต้องรักษาเอกลักษณ์เฉพาะดั้งเดิมไปพร้อมๆ กับการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ให้มีความกลมกลืน โดยต้องมีแผนงานเร่งด่วน ระยะสั้น เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ร่วมกับแผนงานต่อเนื่องระยะยาวเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเน้นที่ระดับอาคาร เข้าสู่ย่านเข้าสู่ชุมชนเมือง ให้สามารถตอบสนองนโยบายการพัฒนาระดับเมืองภาคสร้างเอกลักษณ์โดยส่วนรวมอย่างมีคุณค่า เป็นมรดกการสร้างสรรคจากอดีตและปัจจุบันสืบไป

รัชนี ภัคโกไคย (2538) ได้ศึกษาเรื่อง การนํานโยบายการพัฒนาชุมชนเมืองไปปฏิบัติ: ศึกษาเฉพาะ กรณีเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ได้วิจัยพบว่าการนํานโยบายการพัฒนาชุมชนเมืองไปปฏิบัติโดยเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ถึง พ.ศ. 2538 นั้น ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจาก อิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ดังนี้ 1) นโยบายการพัฒนาชุมชนเมืองของกรมการปกครอง ขาดความชัดเจนทั้งด้านวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของนโยบาย 2) หน่วยงานที่นํานโยบายไปปฏิบัติ มีลักษณะเป็น ประเภทหน่วยงานขนาดเล็กและใหม่ ทำให้ขาดแคลนทรัพยากร ในการบริหารโครงการ 3) ข้าราชการระดับล่าง มีความรู้ความสามารถ และ ความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานค่อนข้างต่ำ 4) ความขาดแคลนทรัพยากรในการบริหารโครงการ ซึ่งได้แก่งบประมาณ กำลังและคุณภาพของบุคลากร และปัจจัย ด้านบริการ 5) การใช้ข้อมูลและกระบวนการติดต่อในการบริหาร โครงการ ซึ่งได้แก่ การใช้ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ และการใช้ข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงานมีค่อนข้างน้อยและ ไม่ดีพอ 6) ความต้องการของกลุ่มบุคคล เป้าหมายของนโยบาย ยังไม่ได้รับการตอบสนองอย่างแท้จริง

อุกฤษฏ์ เข็มราษฎร์ (2535) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองลพบุรี ได้ศึกษาพบว่าชุมชนเมืองลพบุรี ซึ่งเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งในประวัติศาสตร์ มีการสร้างบ้านแปลงเมืองมาอย่างต่อเนื่องยาวนานหลายร้อยปี ปัจจุบันยังคงมีบทบาทเป็นแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีทรัพยากรที่เป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์อยู่เป็นจำนวนมาก เป็นศูนย์กลางทางทหาร เป็นศูนย์กลางบริหารราชการและพาณิชยกรรมของจังหวัด ขณะเดียวกันชุมชนเมืองลพบุรีมีลักษณะทางกายภาพที่เป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของเมืองอย่างเห็นได้ชัด เพราะเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ระหว่างเนินเขาและแม่น้ำ บริเวณโดยรอบส่วนมากเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมถึง มีโบราณสถานเป็นจำนวนมาก เส้นทางรถไฟและเส้นทางหลวงจังหวัดผ่านบริเวณย่านกลางชุมชน เป็นสิ่งปิดกั้นการขยายตัวของชุมชน ทำให้อยู่ในลักษณะที่ถูกบีบบังคับให้ชุมชนเจริญเติบโตอยู่ในพื้นที่และรูปร่างที่จำกัด พบว่าเมืองขยายตัวมาทางใต้ของเขตเทศบาลและทางเหนือโดยออกนอกเขตพื้นที่เทศบาลเมืองลพบุรี แนวทางที่จะพัฒนาชุมชนเมืองลพบุรี จำเป็นจะต้องใช้พื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและกำหนดพื้นที่ทิศทางการขยายตัวของชุมชนเมืองออกไปในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยเสนอแนะให้บริเวณพื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของชุมชนเมืองปัจจุบัน เป็นพื้นที่สำหรับรองรับการขยายตัวของชุมชนเมืองลพบุรีในอนาคตต่อไป

ยุทธพงศ์ สมร (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านร่องกาศใต้ ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ได้ศึกษาพบว่าชุมชนบ้านร่องกาศใต้เป็นชุมชนที่มีประวัติการตั้งถิ่นฐานมานานกว่า 200 ปี มีพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเหมาะแก่การเกษตร มีอาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นระบบเครือญาติโดยสืบทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาสู่ลูกหลานในการแปรรูปผลิตผลการเกษตรมีระบบการปกครองกันภายในชุมชน ให้สิทธิเท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตย มีความเคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์ จากเหตุการณ์น้ำท่วมในปี พ.ศ. 2549 ทำให้พื้นที่การเกษตรได้รับความเสียหายได้รับความเดือดร้อนในชุมชน แต่มีสิ่งหนึ่งที่ชุมชนยึดถือเป็นที่พึงทางจิตใจ คือการน้อมเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นหลักในการดำเนินในชีวิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่แน่นแฟ้นขึ้นมีการสร้างความสามัคคีในชุมชน ก่อให้เกิดเป็นภาคประชาสังคม สามารถพึ่งพาตนเอง และตัดสินใจในการจัดการทรัพยากรต่างๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคงไปพร้อมกับสังคมยังยั้งการศึกษาปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคมทุนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ดังนี้ ปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคม พบ 4 ปัจจัยหลักได้แก่ 1) สถาบันพระมหากษัตริย์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ราษฎร 2) ภาครัฐ 3) ภาคเอกชน 4) สภาพเศรษฐกิจปัจจัยภายใน ที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคม พบ 6 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ครอบครัว 2) ศาสนา 3) วัฒนธรรม 4) กระบวนการ

เรียนรู้ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ผู้นำชุมชน 6) ประชาสังคมปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม พบ 3 ปัจจัยหลักได้แก่ 1) แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ และการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเกษตร 2) การค้าผลิตผลทางการเกษตร 3) การสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ปัจจัยภายใน ที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มี 5 ปัจจัยหลักได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมทางสังคม 2) วิถีชีวิต ชุมชน 3) ภูมิปัญญา 4) ความมั่นคง 5) ความสงบสุข

จากงานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถนำหลักการ และแนวคิด ที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบในการศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นเมืองสีเขียวต่อความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ต่อไปได้

2.5.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์และประเมินนโยบาย

ปुरुชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (อ้างแล้ว) ได้สำรวจสมรรถและอุปสรรคของหน่วยงานประเมินผลในราชการส่วนกลาง พบว่า (1) หน่วยงานประเมินผลในราชการส่วนกลางเป็นจำนวนมาก (ร้อยละ 56.2) มีความประสงค์จะปรับปรุงสมรรถนะของหน่วยงานในการดำเนินงานประเมินโครงการ (2) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานประเมินโครงการคือ การขาดแคลนบุคลากร การขาดแคลนความรู้ทางวิชาการ การขาดแคลนงบประมาณ การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ การขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งอุปสรรคอื่นๆ เช่น อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานไม่ชัดเจน ระบบข้อมูลด้อยคุณภาพ ข้าราชการในหน่วยงานมีการโยกย้ายบ่อยทำให้ขาดความต่อเนื่องในงาน ตลอดจนผู้บังคับบัญชาไม่เห็นความสำคัญของการประเมินผล เป็นต้น (3) หน่วยงานประเมินผลคาดหวังว่าการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักการวิธีการวิจัยประเมินผล จะเป็นประโยชน์ในระดับมากขึ้น

พงษ์ภัทร์ รัตนสุวรรณ (2550) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น เทศบาลตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า มีกระบวนการกำหนดนโยบาย 8 ขั้นตอน คือ 1) การหาปัญหา/กำหนดปัญหา เกิดจากการเข้าไปทำเวทีประชาคมเพื่อขอความคิดเห็นและร่วมพิจารณาประเด็นปัญหาในชุมชน 2) การสร้างนโยบาย โดยการผลักดันเข้าสู่การกำหนดเป็นสาระการประชุมของสภาเทศบาลเพื่อถกแถลงและพิจารณาตัดสินใจสร้างนโยบายในรูปแบบต่างๆ 3) การเลือกนโยบาย เป็นข้อสรุปจากเวทีประชาคม และเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งเป็นตัวแทนของคนในชุมชนเป็นผู้ช่วยถกแถลงและรับรองในแต่ละประเด็น 4) การประกาศนโยบาย เป็นการนำนโยบายนั้นๆ แลงลงต่อที่ประชุม และแจ้งให้กับสมาชิกในชุมชน ตลอดจนแจ้งการประชาสัมพันธ์ในลักษณะของเสียงตามสาย วิทชุมชนและในรูปแบบของเอกสาร 5) นโยบายได้รับการยอมรับ เกิดจากการที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันยึดถือปฏิบัติ จนได้รับความเห็นชอบจนมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนที่

จะปฏิบัติร่วมกันต่อไป 6) การดำเนินตามนโยบาย โดยเฉพาะโครงการเมืองนำอยู่ที่เหมาะสมในชุมชนร่วมกันทำเมืองให้น่าอยู่ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพโดยได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลในด้านวิชาการและงบประมาณ 7) การประเมินนโยบาย โดยการตรวจสอบความพึงพอใจก่อนและหลังการดำเนินนโยบาย โดยการใช้แบบสอบถาม ร่วมรับฟังความคิดเห็น และการรวบรวมปัญหาและอุปสรรคเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขนโยบาย 8) การปรับปรุงนโยบาย โดยการนำผลที่ได้จากการประเมิน มาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนโยบายให้เหมาะสม โดยให้สมาชิกในชุมชนร่วมพิจารณา เพื่อพัฒนาปรับปรุงนโยบายนั้นอีกครั้ง เพื่อก่อให้เกิดเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่เหมาะสมกับคนในท้องถิ่นต่อไป ส่วนผลของกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในระดับท้องถิ่นนั้น พบว่า สมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้ร่วมคิดและพัฒนากิจกรรมหรืองานด้านสุขภาพที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและความต้องการของชุมชน ส่งผลให้เกิดความสามัคคี เอื้ออาทร และช่วยเหลือกันทำกิจกรรมของชุมชน อีกทั้งหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนยังมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนสื่อสาร และรับรู้บทบาทหน้าที่ในการทำงาน ซึ่งถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของหน่วยงานท้องถิ่นและสมาชิกในชุมชน

จากงานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถนำหลักการ และแนวคิด ที่สามารถนำไปใช้ในประกอบในการศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นเมืองสีเขียวต่อความคิดเห็นของชุมชนในเขตเทศบาลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ต่อไปได้

2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา

